

Аннотация. Рассматривается макромаркетинг рабочей силы как совместная с государственными и общественными организациями работа предприятия по продвижению рабочей силы с целью обеспечения рациональной структуры занятости и снижения безработицы.

Ключевые слова: занятость населения, маркетинг, спрос и предложение, рабочая сила, уровень безработицы, рыночная экономика, трудовые ресурсы.

Abstract. Describes a makromarketing workforce as collaboration with governmental and public organizations the company to promote labour force with a view to ensuring sustainable patterns of employment and reducing unemployment.

Key words: employment, marketing, supply and demand, labour force, unemployment, economy, labour market.

УДК: 438.512:657.474:631.11:67.

Ю.І. Білик, асистент ПДАТУ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Методологічною основою організації бухгалтерського обліку в умовах ринкової економіки є повне, своєчасне та достовірне відображення доходів і витрат сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, дохід, витрати, собівартість.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Головною метою економічної стратегії розвитку агропромислового комплексу України, як однієї з основних галузей народного господарства, є покращення матеріального рівня життя населення, що б забезпечувалось сталим зростанням виробництва сільськогосподарської продукції для повнішого задоволення зростаючих потреб населення в продуктах харчування, а промисловості – в сировині. Головною передумовою досягнення вказаної мети є ефективний менеджмент, управлінські рішення якого базуються на надійній, вичерпній, об'єктивній та порівнювальній інформації щодо фінансово-господарських явищ та процесів. З іншого боку, в умовах глобалізації світової економіки, українські господарюючі суб'єкти все тісніше співпрацюють з іноземними партнерами, що вимагає ведення обліку із застосуванням світових стандартів, впровадження яких у практику є головною передумовою вступу України до світових економічних організацій. У зв'язку з цим питання визначення та обліку доходів і витрат, як визначальних показників розрахунку фінансового результату, набувають першочергового значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Система бухгалтерського обліку в цілому та облік доходів і витрат зокрема постійно розвивається й вдосконалюється. Теоретичним та методологічним питанням, пов'язаним з проблемами обліку доходів і витрат сільськогосподарських підприємств та перспективам їх вирішення, присвячена значна кількість праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких І. Білоусова, Ф. Бутинець, П. Гайдучський, М. Дем'яненко, Т. Кірейцев, В. Лінник, Т. Маренич, В. Моссаковський, С. Ніколаєва, М. Огійчук, Т. Саблук, Т. Сльозко, Я. Соколова, Л. Шатківська та інших. Не дивлячись на це, велика кількість моментів в обліку доходів і витрат потребують уточнення та доповнення.

Метою дослідження є встановлення на основі наукових праць і нормативно-правових документів основних проблемних питань обліку витрат і доходів та визначення напрямків їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринкових відносин в нашій країні, наближення внутрішніх ринків до міжнародних вимагає від науковців та урядовців змін теоретичних та методичних підходів до управління сільськогосподарським підприємством, приведення системи обліку та нормативної бази у відповідність зі світовими стандартами. У такій ситуації в нагоді можуть стати, по-перше, невикористаний досвід вітчизняних науковців, а по-друге, досвід розвинутих країн. При цьому завдання полягає у відборі лише раціонального

зерна з великого обсягу інформації та впровадження таких знань з урахуванням умов ведення господарства, що склались в Україні.

У зв'язку з цим на перший план виходять теоретичні проблеми обліку доходів і витрат, пов'язані з термінологією, предметом та методом бухгалтерського обліку, його основними прийомами та способами, побудовою плану рахунків, формуванням облікових реєстрів та форм звітності, вітчизняними та міжнародними стандартами обліку, історією та перспективами розвитку обліку в нашій країні та світі [1, с. 3].

Розглядаючи зміст поняття „витрати”, потрібно відмітити ототожнювання двох різних понять – „витрати” і „затрати” при тому, що витрати – це грошовий вираз суми ресурсів, які повністю використані підприємством в процесі виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг) протягом звітного періоду. У свою чергу, затрати, на відміну від витрат, є оплатою за придбані матеріали або послуги, яка з часом буде віднесена до витрат. Відповідно, затрати звітного періоду, як правило, не збігаються з сумою витрат цього ж періоду. Таким чином, важливого значення набуває вірне відображення затрат як активів і витрат. Іншими словами, витрати повинні бути визнані, як тільки виникає обґрунтована можливість одержання доходу від їх використання. Отже, витрати звітного періоду складаються з вартості використаних ресурсів, які пов'язані з діяльністю підприємства звітного періоду, а також затрат, які не можуть бути пов'язані з доходами майбутніх періодів. Затрати, що не включені до витрат звітного періоду і мають можливість принести в майбутньому дохід, відносяться до активів.

На даний час питання віднесення витрат до певного звітного періоду регулюються Національним П(С)БО № 16 „Витрати”, згідно з яким витрати звітного періоду це або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Крім того, витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого були понесені. У випадку, коли витрати неможливо прямо пов'язати з доходом якогось певного періоду, вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були понесені, а якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами. Таке визначення в цілому відповідає міжнародним стандартам.

Наступною групою проблем обліку доходів і витрат є методологічні проблеми, пов'язані з розробкою, вибором і застосуванням методів бухгалтерського обліку. Маються на увазі методи нарахування амортизації, оцінки інвестицій, оцінки вибуття запасів, обліку витрат, калькулювання собівартості, порядок визначення курсових різниць тощо [1, с. 3].

Історично в нашій країні склалась ситуація, при якій всі нормативні документи з питань бухгалтерського обліку та системи оподаткування покликані, з одного боку, наблизити податковий облік до бухгалтерського, а з іншого – наблизити вітчизняний бухгалтерський облік до вимог світових стандартів. І якщо затверджені Національні Положення (Стандарти) бухгалтерського обліку в цілому відповідають міжнародним, то питання наближення податкового до бухгалтерського обліку завжди були і є дискусійними. Це пов'язано з намаганням держави максимально розширити базу оподаткування податком на прибуток, не дивлячись на те, що у світовій практиці податковий облік ґрунтується на показниках бухгалтерського. На практиці це призводить до того, що вітчизняні підприємства змушені або користуються лише нормами податкового обліку, ігноруючи стандарти, або ж застосовувати одночасно дві системи обліку – бухгалтерську та податкову, що значно ускладнює роботу бухгалтерської служби.

Усунути велику кількість розбіжностей між правилами податкового обліку та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку покликаний Податковий кодекс України, у відповідності до якого визнання та класифікація доходів і витрат для цілей оподаткування буде відбуватися на основі даних бухгалтерського обліку і обумовлюватиметься національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Так, на відміну від Закону про оподаткування прибутку підприємств, при визначенні об'єкта оподаткування на заміну термінам „валовий дохід” та „валові витрати” застосовуватимуться терміни „дохід”, „витрати” та „собівартість”, а саме:

– доходи – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду у грошовій, матеріальній або нематеріальній

формах як на території України, її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами. Визначення цього терміну збігається з визначенням валового доходу в Законі про оподаткування прибутку підприємств;

- витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником). Визначення цього терміна відрізняється від визначення валових витрат і запроваджує критерій визнання витрат на основі П(С)БО;
- собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг – це витрати, прямо пов'язані з виробництвом та/або придбанням реалізованих протягом звітного податкового періоду товарів, виконаних робіт, наданих послуг, які визначаються відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що застосовуються в частині, яка не суперечить положенням розділу III Податкового кодексу.

Доходи формуються з двох складових: „доходу від операційної діяльності”, що включає дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг; та „інших доходів”, що включають, зокрема, доходи від операцій оренди/лізингу, доходи за операціями в іноземній валюті, доходи від торгівлі цінними паперами та деривативами, суми штрафів, неустойки чи пені тощо.

Дохід від реалізації товарів визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар. Інші доходи, окремо не визначені у розділі III Податкового кодексу, визнаються за датою їх виникнення згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Як і при визначенні доходів, при визначенні витрат тепер не будуть враховуватися попередні (авансові) платежі. З метою достовірного визначення розміру витрат та дати їх виникнення підприємства визначатимуть собівартість товарів (робіт, послуг), до складу якої включатиметься вартість запасів. Таким чином, витрати зменшуватимуть об'єкт оподаткування лише в момент визнання відповідних доходів.

Витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, поділяються на витрати операційної діяльності (собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг) та інші витрати, що складаються із загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційні витрат, інших витрат звичайної діяльності.

Витрати, що формують собівартість товарів (робіт, послуг), мають бути прямо і безпосередньо пов'язані з виробництвом таких товарів (робіт, послуг) і включають в себе:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- амортизацію виробничих основних засобів та нематеріальних активів;
- вартість придбаних послуг;
- інших прямих витрат.

Витрати, що формують собівартість товарів (робіт, послуг), визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів (робіт, послуг). Інші витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Нарахування амортизації з метою оподаткування здійснюватиметься підприємством за методами, що відображені в Податковому Кодексі, визначені наказом про облікову політику для нарахування амортизації з метою складання фінансової звітності. Таким чином, у податковому та бухгалтерському обліку застосовуватимуться однакові методи нарахування амортизації, серед яких прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий [5].

Отже, в Податковому Кодексі запропоновано впровадити методологічні засади визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, максимально наближені до бухгалтерського обліку, які передбачають, що визнання та класифікація доходів і витрат здійснюється за принципом „нарахування та відповідності доходів та витрат”.

Позитивним є і те, що Податковий Кодекс не містить обмежень щодо врахування витрат на придбання пально-мастильних матеріалів для легкових автомобілів та оперативну оренду легкових автомобілів, витрат на гарантійний ремонт та заміну бракованого товару, також знято існуюче п'ятивідсоткове обмеження щодо витрат зі страхування.

Попри велику кількість позитивних змін у питаннях наближення податкового обліку до бухгалтерського, запроваджених Податковим Кодексом, необхідно відмітити ряд негативних моментів. Одним з таких моментів є розширення бази оподаткування за рахунок заборони

віднесення окремих витрат до таких, що враховуються для визначення оподаткованого прибутку. Серед таких витрат опинились витрати, понесені у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок (виключенням є послуги у сфері інформатизації); витрати з придбання у нерезидента послуг з консалтингу, маркетингу, реклами, інжинірингу; фактична вартість остаточно забракованої продукції (виключенням є продукція, забракована з технологічних причин).

Розбіжності між визначенням витрат в бухгалтерському та податковому обліку пропонується врегульовувати за допомогою податкових різниць, які визначаються як різниці, що виникають між оцінкою та критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та доходами і витратами, визначеними з метою оподаткування. Визначено два види податкових різниць:

- тимчасова – це різниця, яка виникає звітного періоду та анулюється в наступних звітних податкових періодах;
- постійна – це різниця, яка виникає звітного періоду та не анулюється в наступних звітних податкових періодах.

Ще однією групою проблем обліку доходів і витрат є технологічні проблеми, які стосуються сукупності способів і форм забезпечення вибору щодо ведення бухгалтерського обліку і функціонування його як цілісної системи. До технологічних проблем обліку відносять форми бухгалтерського обліку; план рахунків; систему первинних носіїв інформації; облікових реєстрів і форм звітності; способи забезпечення документообігу; внутрішньогосподарського контролю, інвентаризації майна тощо.

На сьогоднішній день питання обліку та контролю витрат з метою зниження собівартості продукції знаходяться поза увагою керівників підприємства та бухгалтерів. Забезпечити рентабельність роботи підприємства у першу чергу прагнуть за рахунок високих відпускних цін, а не за рахунок економії витрат виробничих ресурсів. Однак це ненадійний і безперспективний спосіб вирішення проблем розвитку підприємства [2, с. 308].

Крім того, більшість підприємств серед діючих методів обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції застосовують лише позамовний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Таким чином, в умовах тривалого виробничого циклу здійснення витрат в галузях рослинництва і тваринництва не збігається з часом контролю за ними. У цій ситуації доцільніше було б використовувати попроцесний метод обліку витрат, при якому виробничий цикл поділяється на декілька самостійних виробничих періодів, що б забезпечило можливість співставлення облікових та планових показників. Це дасть можливість оперативно контролювати відхилення фактичних витрат від технологічних норм і, як наслідок, прийняття управлінських рішень відбуватиметься не по закінченню виробничих процесів, а в процесі їх здійснення.

Існують також організаційні проблеми обліку, що пов'язані з практичним втіленням в діючу систему обліку теоретичних, методологічних і технологічних досягнень, а також досягнень у галузі інформаційних технологій. Також в дану групу включаються проблеми управління документообігу. Крім того, до організаційних проблем обліку відноситься проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази нормативних документів з питань обліку та контролю доходів і витрат підприємства [3, с. 56].

Окрім вищезазначених проблем обліку доходів і витрат, потрібно відмітити також кадрові проблеми, що стосуються підготовки фахівців, рівня освіти, досвіду роботи, режиму праці і відпочинку, рівня культури і моралі; та фінансові проблеми, пов'язані з фінансуванням відповідного рівня бухгалтерського обліку, забезпечення його динамічного розвитку [4, с. 37].

Висновки. Не дивлячись на те, що питанням визначення та обліку доходів і витрат приділяється значна увага з боку вчених-економістів, окремі моменти і на сьогодні є дискусійними і такими, що потребують уточнення та доопрацювання. Перспективність подальших досліджень зумовлена, з одного боку, необхідністю забезпечення своєчасною та достовірною системою показників про доходи і витрати всіх зацікавлених споживачів фінансової інформації, а з іншого боку, прагненням наближення вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 9. – С. 3.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник / за редакцією Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
3. Бухгалтерський облік: актуальні проблеми та рішення: монографія / за редакцією С. С. Герасименка, А. О. Єпіфанова – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 162 с.
4. Моссаковський В. Про управлінський облік // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 10. – С. 37.
5. Податковий Кодекс України зі змінами, внесеними згідно із Законом від 23.12. 2010 N 2856-VI (2856-17). – www.zakon1.rada.gov.ua.

Аннотация. Методологической основой организации бухгалтерского учета в условиях рыночной экономики является полное, своевременное и достоверное отражение доходов и расходов сельскохозяйственного предприятия.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, доход, расходы, себестоимость.

Annotation. Methodological basis of accounting in a market economy is complete, timely and accurate reflection of income and costs of agricultural enterprises.

Key words: agricultural enterprises, income, costs, net cost.

УДК 330.131.7;631.15

П.М. Фугело, асистент,

М.А. Фугело, кандидат фізико-математичних наук, доцент ПДАТУ

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ РИЗИКОСТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена вдосконаленню управління підприємницьким ризиком в агробізнесі. У роботі також висвітлюються методи управління ризиком, шляхи його зниження на підставі забезпечення фінансової стабільності виробництва.

Досліджено методичні підходи до оцінки підприємницького ризику, доведена необхідність обліку суб'єктивних факторів і дотримання принципів системності в прийнятті господарських рішень. Викладені концептуальні положення антиризикового управління, спрямовані на попередження ризикових ситуацій. Розроблено програму сприяння ризикостійкості агропідприємства і емпіричним шляхом перевірена її ефективність.

Ключові слова: економічний ризик, аграрне виробництво, антиризикове управління, економічна безпека, продовольча безпека, програма сприяння.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ризик є невід'ємною характеристикою сільськогосподарського виробництва. Якісне управління ним підвищує шанси аграрних формувань домогтися успіху в довгостроковій перспективі і зменшує небезпеку погіршення їх фінансового стану.

З проведених нами досліджень слідує, що управління ризиками АПК має багатовекторну основу і характеризується значною суб'єктивністю. Зокрема, ефективність функціонування економічних систем, до яких відносяться і різного виду агроформування, їх ризикостійкість великою мірою залежать від змісту та злагодженості управлінських дій посадових осіб таких систем.

Під управлінською діяльністю керівника ми розуміємо його цілеспрямований вплив на підлеглих, який приводить їх до усвідомленої та активної поведінки й діяльності, відповідно до намірів посадовця.

Керівник сільськогосподарського підприємства, організовуючи умови сприяння формуванню стійкості підприємства до виробничих ризиків, повинен чітко визначитися з вибором альтернативних рішень щодо того, що і як робити, а саме: які конкретні заходи проводити з працюючими на підприємстві, яким чином цю роботу проводити; коли і кому ці заходи проводити; які новації потрібно застосовувати. Крім цього, керівник агропідприємства повинен чітко усвідомити свої робочі функції як організатора умов, сприятливих формуванню ризикостійкості.